

کلیات اخلاق کاربردی

حسن بوسلیکی

سروشخانه	پوسلیکی، حسن، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	کلیات اخلاق کاربردی/ مولف: حسن پوسلیکی.
هشتمین نشر	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (س)، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۹۲ ص.
شابک	978-622-315-041-8
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابخانه: ص. [۱۹۲] - ۱۹۵.
موضوع	اخلاق عملی Applied ethics اخلاق حرفه‌ای Professional ethics
شناسه افزوده	جامعه المصطفی (س) العالمیه. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (س)
شناسه افزوده	Almustafa International University/Almustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره	B311A5
رده بندی دیویی	۱۷۰
شماره کتابشناسی ملی	AV۹۴۳۰
مرجع تولید:	دانشگاه مجازی المصطفی ﷺ
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است	
این کتاب با دستور ریاست محترم المصطفی ﷺ و مدیر انتشارات در اسفند ماه ۱۴۰۰ به چاپ رسید (فرآیند ۴۰)	
	BP1467

کلیات اخلاق کاربردی

مؤلف: حسن پوسلیکی

چاپ اول: ۱۴۰۰ / ۱۴۴۳ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ / شمارگان: ۵۰۰ قیمت: ۴۷۰,۰۰۰ ریال

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجته)، نبش کوچه ۸، تلفن: +۹۸۲۵۳۷۸۳۶۱۳۴

تلفکس: (داخلی) +۹۸۲۵۳۷۸۳۹۳۰۵ / +۹۸۲۵۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه راه سالاریه، تلفن: +۹۸۲۵۳۲۱۳۱۰۶

pub_almustafa

pub-almustafa.ir

miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ایهری

● ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری ● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه پراکنش جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، CD، فایل PDF، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگیری قانونی خواهد داشت.

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فرآوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پابندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری رحمته‌الله می‌باشد.

جهانی شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی رحمته‌الله العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی رحمته‌الله

فهرست

۱۳	مقدمه
۱۴	اهمیت و ضرورت اخلاق
۱۷	شیوه مواجهه با دانش اخلاق کاربردی
۱۷	سطح اول:
۱۷	سطح دوم:
۱۸	سطح سوم:
۱۹	تمایز اخلاق از تربیت
۲۰	تمایز نگاه توصیفی و هنجاری
۲۱	چکیده
۲۳	تعریف و جایگاه اخلاق کاربردی
۲۳	مقدمه
۲۳	تعریف اخلاق کاربردی
۲۷	گستره مطالعات اخلاقی و جایگاه اخلاق کاربردی در میان آن ها
۲۷	انواع مطالعات اخلاقی
۳۰	ارتباط اخلاق کاربردی و اخلاق هنجاری
۳۳	چکیده

اهداف اخلاق کاربردی ۳۵

مقدمه ۳۵

اهداف اخلاق کاربردی ۳۵

کارکردها و فواید اخلاق کاربردی ۴۰

چکیده ۴۱

ضرورت و ویژگی‌ها و تاریخچه اخلاق کاربردی ۴۳

مقدمه ۴۳

ضرورت اخلاق کاربردی ۴۳

ویژگی‌های اخلاق کاربردی ۴۵

تاریخچه مطالعات اخلاق کاربردی ۴۹

الف) تاریخچه اخلاق کاربردی در میان مسلمانان ۴۹

ب) تاریخچه اخلاق کاربردی در غرب ۵۰

چکیده ۵۳

اخلاق کاربردی، دانشی میان‌رشته‌ای ۵۷

مقدمه ۵۷

رابطه اخلاق کاربردی با علوم مرتبط ۵۸

فلسفه اخلاق ۵۹

تعلیم و تربیت ۶۰

اخلاق توصیفی ۶۱

روان‌شناسی ۶۲

جامعه‌شناسی ۶۳

حقوق ۶۴

چکیده ۶۵

دین، اخلاق کاربردی و بی‌طرفی ۶۷

مقدمه ۶۷

۶۸	دین و اخلاق کاربردی
۷۳	بی‌طرفی و روش‌هایی برای تأمین آن
۷۹	چکیده
۸۱	روش پژوهش در اخلاق کاربردی
۸۱	مقدمه
۸۱	روش‌های پژوهش در اخلاق کاربردی
۹۲	چکیده
۹۳	نظریه بازی
۹۳	مقدمه
۹۴	نظریه بازی
۹۹	انواع بازی در نظریه بازی
۱۰۲	چکیده
۱۰۳	روش حل مسئله در اخلاق کاربردی (۱)
۱۰۳	مقدمه
۱۰۴	روش حل مسئله
۱۰۶	الف) راه‌برد حل مسئله بسته
۱۰۷	ب) راه‌برد حل مسئله باز
۱۰۸	۱. شناخت مشکل
۱۱۰	۲. عبور از مشکل به مسئله
۱۱۱	الف) تحلیل مشکل به مسائل محتمل
۱۱۴	چکیده
۱۱۷	روش حل مسئله در اخلاق کاربردی (۲)
۱۱۷	مقدمه
۱۱۸	۲. عبور از مشکل به مسئله
۱۱۸	ب) توزین مسائل

- ج) گونه شناسی مسئله ۱۱۸
- د) تبارشناسی مسئله ۱۱۹
- ه) شناخت ساختار منطقی مسئله ۱۱۹
- و) شناخت ساختار زبانی مسئله ۱۲۰
۳. تولید گزینه‌هایی برای حل مسئله ۱۲۳
۴. ارزیابی پیامدهای گزینه‌ها ۱۲۴
- ویژگی‌های شخص تصمیم‌گیر/ قضاوت‌کننده ۱۲۵
- نکات نهایی درباره تصمیم‌گیری و حل مسئله ۱۲۶
- چکیده ۱۳۰
- چالش‌های پیش‌روی اخلاق کاربردی ۱۳۳
- مقدمه ۱۳۳
- تخصص‌گرایی ۱۳۳
- شک‌گرایی ۱۳۵
- نسبیت‌گرایی ۱۳۷
- مسائل لاینحل ۱۴۰
- رابطه فقه و اخلاق ۱۴۰
- ضمانت اجرایی ۱۴۲
- چکیده ۱۴۴
- گستره مسائل اخلاق کاربردی (۱) ۱۴۵
- مقدمه ۱۴۵
- دسته‌بندی مسائل اخلاق کاربردی ۱۴۵
- الف) اخلاق در مسائل فرهنگی ۱۴۸
۱. اخلاقیات آموزش و پرورش ۱۴۹
۲. اخلاق معاشرت ۱۴۹
۳. اخلاق دین‌داری ۱۵۰

مقدمه

کشوری درگیر جنگ تحمیلی شده و در شرایط سختی قرار گرفته است. دشمن ملتزم به اصول اخلاقی نیست و برای پیروزی از هیچ نیرنگ ناجوانمردانه‌ای دریغ نمی‌کند، حتی برای ایجاد جنگ روانی و تخریب عقبه انسانی، شهرها و مناطق مسکونی را بمباران می‌کند و روزانه صدها انسان بی‌گناه را به خاک و خون می‌کشد. تنها راه خاتمه دادن به این تهاجم، مقابله به مثل و بمباران شهرهای کشور متجاوز است. اگر فرض کنیم در این بمباران انسان‌های بی‌گناهی کشته خواهند شد و از طرفی، تنها راه خاتمه جنگ و توقف جنایات دشمن، ایجاد جنگ روانی داخلی باشد، اقتضای اصول اخلاقی چیست؟ مسئولان کشور چه تصمیمی باید بگیرند؟

اکثراً قضاوت و تصمیم‌گیری اخلاقی چنان ساده به نظر می‌رسد که برای انسان این تصور را ایجاد می‌کند که یافتن حکم اخلاقی موضوعات کار دشواری نیست و به تلاش علمی خاصی نیاز ندارد. اما در مواردی همچون نمونه مذکور در ابتدای متن، تصمیم‌گیری دشوار می‌شود. اساساً آیا برای اخلاق لازم است دانشی منظم و با تمام ویژگی‌های یک دانش

شکل گیرد؟ آیا برای مواجهه با دانشی جدید همچون اخلاق کاربردی نیازمند منطق و اسلوبی خاص هستیم؟

در مطالعات اخلاقی لازم است میان اخلاق و تربیت تمایز قائل شویم. جنبه اصلی این تمایز در چیست؟ این دو دانش چه ارتباطی با هم دارند؟

برخی دانش‌ها صرفاً جنبه توصیفی و برخی دیگر جنبه هنجاری دارند. تفاوت نگاه توصیفی و هنجاری به چیست؟

اینها سؤالاتی است که انتظار می‌رود با مطالعه این نوشته به پاسخ آن‌ها دست یابید.

اهمیت و ضرورت اخلاق

آیا لازم است تفکر عمیق در حوزه اخلاق داشته باشیم؟ آیا احکام اخلاقی به اندازه کافی روشن نیستند؟

به نظر می‌رسد به دلایل زیر باید اخلاق و دانش‌های مربوط به آن (به خصوص اخلاق کاربردی) را جدی گرفت و به توسعه و تعمیق آن همت گماشت:

الف) تأکید دین اسلام بر اخلاق: تأکید ویژه دین اسلام بر اخلاق اصلی‌ترین محرک و انگیزه برای پرداختن جدی به آن است. در قرآن بارها و بارها بر فضایل اخلاقی تأکید رفته است تا آن‌جا که در تنها جایی که یازده قسم پیایی ذکر شده (آیات آغازین سوره مبارکه شمس)، سخن از اخلاق و تهذیب نفس به میان آمده است؛ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا (شمس: ۹ و ۱۰)